

Nr 255

Av herr Hæggblom, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till upplysningsverksamhet och omkostnader för markkartering m. m.

I överensstämmelse med jordbruksanslagsutredningens förslag har chefen för jordbruksdepartementet i IX huvudtiteln föreslagit, att det kontanta bidraget till markkarteringens förbilligande för mindre jordbrukare skall upphöra. Dessa bidrag har under år 1956 utgått med ungefär 30 000 kronor. I samband med borttagandet av bidragen föreslår jordbruksministern att ett ökat intresse för markkarteringen bör eftersträvas genom en intensifierad upplysning på området. Han föreslår därför att lantbruksstyrelsen för detta ändamål skall erhålla ett anslag på 10 000 kronor och att hushållningssällskapen skall tilldelas ett särskilt anslag på 40 000 kronor för att täcka sällskapens egna kostnader för markkartering i ökad omfattning.

I stället för de indragna 30 000 kronorna kommer enligt detta förslag 50 000 kronor att utgå för intensifieringen av markkarteringen. Sannolikt kommer medlen använda till upplysning att utöva en betydligt större stimulerande effekt än de kontanta bidrag på i medeltal 16—17 kronor, som tidigare utgått endast till mindre jordbrukare. Om man anser pålitliga skäl föreligga för intensifiering av markkarteringen, måste såväl anslagshöjningen som den ändrade användningen betraktas som en förbättring. Om markkarteringens värde tycks samstämmighet råda mellan jordbruksministern och jordbrukets organisationer.

Då jag för egen del inte har samma förtroende för markkarteringens betydelse som underlag för uppgörande av gödslingsplaner utan ställer mig mera betänksam, har jag inte velat underlåta att vid denna frågas riksdagsbehandling anföra några synpunkter. Avgörande för min uppfattning är inte uteslutande min egen erfarenhet, att en på markkarteringsresultat grundad gödsling blivit dels felaktig, dels onödigt kostsam. Jag vågar ändock anföra vad jag själv erfarit i praktiskt jordbruk.

Jag lät markkartera mina åkrar redan de första åren efter det markkarteringsmetoden kom i bruk. Markkarteringskartan visade lågt reaktionstal på gårdens gyttjeyord, genomgående otillfredsställande fosfathalt på samtliga åkrar men tillfredsställande kalitillstånd i såväl matjord som alv. Enligt dessa upplysningar fortsatte jag förutvarande kalkning med 3 ton per har vart sjunde år, ökade superfosfatgivan med ungefär 50 procent och drog in kaligivan till alla grödor utom rotfrukter och potatis. Sedan har jag i fältförsök i växande grödor, vilkas resultat måste ges vitsord om gödslings-

resultatet, konstaterat att kalkningen inte haft någon skördestegrande effekt varken med av mig använd normalgiva eller i kvantiteter upp till 13 ton per har. Superfosfat har gett tillfredsställande skördeökning med av mig förut använda mindre givor, som ungefär motsvarat vad skördarna bortfört. Indragningen av kaligiva resulterade i en påtaglig försämring av klövervallarnas skörd, som förbättrades sedan kali åter gavs vid insådden. För min del var alltså de resultat, som kunde dras av markkarteringen, mycket långt ifrån riktiga.

Av andra jordbrukare, som haft lokala fältförsök på markkarterad jord, har jag också hört exempel på att på grund av markkarteringsresultat ökade superfosfatgivor inte gett påvisbar skördeökning, trots att fosfattillståndet varit otillfredsställande enligt markkarteringen. Så är naturligtvis ej alltid fallet, men av en försöksman har jag fått förhållandet så framställt, att markkarteringen väl kan ge besked om storleken av markens fosfatförråd, men inte hur stor del av detta som under en växtperiod tillföres växterna under olika markförhållanden och klimatförhållanden m. m. Men det är inte den totala näringsämnesmängden i marken man behöver veta utan kompletteringsbehovet, och där torde vid markkarteringen gjord analys inte kunna lämna besked. Att markkarteringens resultat inte varit pålitliga i fråga om fosfatbehovet är mycket betydelsefullt, då genom markkarteringen i allmänhet konstaterat otillfredsställande fosfattillstånd varit anledning till en våldsam ökning av fosfatanvändningen, fabrikanter och försäljare till stor glädje, men med för jordbrukarna betydligt ökade gödslingskostnader.

Utöver dessa rön från praktiken vill jag även omnämna vad jag fått mig berättat av en erfaren försöksman, om vad som delgavs vid ett av lantbruksstyrelsen ordnat informationsmöte i höstas. Om detta möte har egendomligt nog inga referat förekommit i pressen, så jag har inte varit i tillfälle att kontrollera min sagesmans uppgifter, men jag omnämner dem ändå för att jordbruksutskottet skall få anledning inhämta upplysningar från lantbruksstyrelsen. Vid informationsmötet skall enligt till mig lämnade uppgifter upplysningar ha lämnats rörande statistisk bearbetning av försöksresultat från markkarterad jord, och denna bearbetning skulle inte gett entydiga bevis för samstämmighet mellan markkarteringen och fältförsökens resultat.

Kännedomen om denna osäkerhet och i enskilda fall opålitlighet som vidlåder markkarteringsmetoden som grundlag för planering av gödsling gör att jag är betänksam mot att staten kostar på propaganda för intensifierad användning av markkarteringen. Betänksamheten får stöd av den å s. 71 i propositionen redovisade minskningen i jordbrukarnas ianspråktagande av de bidragsmöjligheter till markkartering, som förelegat. Det förefaller mig viktigt att det till lantbruksstyrelsen föreslagna anslaget i första hand användes för att klara ut, hur markkarteringsresultaten bäst skall utnyttjas som underlag för gödslingsrådgivning. Vad beträffar anslaget på 40 000 kronor till hushållningssällskapen förefaller uppdelningen på de

olika sällskapen efter deras kostnader bli oerhört besvärlig, då de tjänstemän, som tar befattning med markkarteringen, också fullgör flera andra arbetsuppgifter. Det riktigaste anser jag därför vara, vad även i en annan motion lär ha föreslagits, att anslagsanvisningen på 40 000 kronor fördelas mellan sällskapen tillsammans med omkostnadsanslaget i dess helhet.

Från anslaget till markkartering och grundkalkning har under senare år bekostats jämväl forskningar beträffande kalkningens betydelse. Initiativet härtill togs av dåvarande jordbruksminister Norup under huvudtitelns utskottsbehandling. En del av detta anslag ställdes till förfogande för docenten vid kungl. tekniska högskolan Alfred Åslander, som med honom tillerkända medel påbörjat ännu ej avslutade växtföljdsförsök i olika delar av landet. Utan att resultaten av underlåten eller i olika mängder tillförd kalkning får insamlas under en icke alltför liten följd av år är resultaten värdelösa, då nackdelar av olämplig kalkning inte ger sig till känna omedelbart, om jordens kalkhalt från början varit tillfredsställande. För försöksvärdarna, som själva helt fått bekosta skötseln av dessa försök, är det därför en rimlig fordran, att försöken får slutföras. Denna inställning har även intagits av riksdagen i enlighet med jordbruksutskottets förslag, då detta särskilda anslag bortglömts av departementschefen.

Jordbruksanslagsutredningen har (citerat å s. 75 i IX huvudtiteln) anfört, att då särskild medelsanvisning ej längre skall ske till den med särskilt anslag bedrivna forskningen, förutsätter utredningen »att jordbrukets forskningsråd lämnar vederbörande forskare bistånd att fortsätta pågående undersökningar». I departementschefens uttalande förekommer så vitt jag kunnat finna intet understrykande av denna synpunkt, vare sig då anslagets borttagande behandlas eller då anslaget överföres till lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Med de skarpa motsättningar som råder mellan forskare på gödsellärans område och som lett till tillsättande av särskild utredningsman kan befaras att den igångsatta forskningen blir saboterad, om inte riksdagen ger bestämt besked och vidhåller samma ståndpunkt som tidigare. Detta i första hand med hänsyn till försöksvärdarna, som genom riksdagens medelsanvisning engagerats för att delta i undersökningar.

Med anledning av vad jag anfört hemställer jag,
att riksdagen ville

- 1) vid behandling av anslagen till upplysningsverksamhet och omkostnader för markkartering beakta vad i denna motion anförts samt
- 2) uttala att för påbörjad försöksverksamhet angående kalkningens betydelse bör anvisas medel för att den skall kunna slutföras.

Stockholm den 25 januari 1958

Einar Hæggholm